

REKREOLOGIE – ZAŘÍZENÍ PRO REKREOLOGII A POHYBOVOU REKREACI

Úkol: proč lidé necvičí, proč vy necvičíte?

Zařízení pro rekreologii a pohybovou rekreaci je materiálně technickým faktorem rozvoje cestovního ruchu v oblasti a patří sem:

- **středisko cestovního ruchu:** místo, které je dopravě přístupná a je tak vybavené, že je možno využít všech funkcí, kterých je daný prostor nositelem
  - **ubytovací zařízení:** (umožňují pobyt účastníků) kempy, hotely, horské chaty, pohyblivá zařízení, rekreační domky, tábořiště, lázně.
  - **stravovací zařízení:** (zabezpečují základní a doplňkové stravování)
    - základní - jídelny, restaurace motorest
    - doplňková - bufet, stánek
    - společenská - kavárna, vinárna
  - **sportovně rekreační zařízení:** (tvorba a realizace služeb přímo ve střediscích cestovního ruchu a rekreace) loděnice, lyžařské vleky, přístavy, lanovky, sjezdovky, hřiště, bazény, kluziště, tělocvičny, speciální plochy a dráhy, fitcentra
  - **společenská a kulturní zařízení:** divadla, kina, koncertní sály, kluby, taneční sály
  - **ostatní:** obchody- potraviny, půjčovny sportovních potřeb, benzinky, opravny, horská služba, cestovní a informační kanceláře
-

Pokud se budeme zabývat pohybovými činnostmi, můžeme je rozdělit do tří hlavních druhů:

- cvičení vytrvalosti, cvičení svalové síly, cvičení flexibility, obratnosti a rychlosti.

Všechny tři druhy činností by měly být zastoupeny při provozování pohybové činnosti a jsou realizovány v prostředí, využívající více či méně sportovních zařízení.

Sportovní zařízení jsou tedy přírodní či umělé prostory s příslušenstvím, v nichž nebo na nichž se uskutečňuje sportovní proces.

Výběr činností ovlivňují zájmy, věk, pohlaví, nároky na plochu, na vybudování a udržování konkrétního zařízení včetně vybavení.

Existence odpovídajícího zařízení a jeho dostupnost tedy přímo ovlivňuje realizaci pohybových činností obyvatel, pokud jsou tato zařízení v souladu s jejich zájmy a socioekonomickou situací.

Pro gymnastická cvičení stačí 4m², u míčových her je požadavek na jednoho cvičence 20-50m² u tenisu téměř 200m².

Druhy pohybových činností a účast obyvatelstva na nich

V ČR pravidelně sportuje 1/3 obyvatelstva

- vrcholový sport, 1/10 000 obyvatelstva, využívá velkých vysoce specializovaných nebo naopak multifunkčních zařízení vysoké kvality vybavení
- výkonnostní sport, 1/100 obyvatelstva zahrnuje široké spektrum sportovců od rekreační pravidelné formy po soustředěnou celoroční přípravu. Spojovacím článkem je účast na sportovních akcích. Tato část obyvatelstva využívá tradičních zařízení – školní, klubové
- rekreační, dobrovolná, organizovaná či nesoustředěná příprava je - takovému způsobu sportování holduje každý 30. občan. Tato část obyvatelstva využívá také tradičních zařízení – školní, klubové, ale nedisponuje možností měnit časový harmonogram
- neorganizovaná, spontánní, nepravidelná – většina populace, ta využívá sportovní zařízení v okolí bydliště a obytných čtvrtích

Struktura TVS zařízení

Při provozování, analýze stavu rekreačních zařízení a jejich využitelnosti nás především zajímá: **komu** (různé skupiny obyvatelstva: podle věku, pohlaví, struktury zájmu, socioekonomické situace, tradice,...), **kdy** (volnočasové aktivity, výkonnostní sport, školní TV), **kde** (podle geografického prostředí, indoor x outdoor) **mají sloužit**.

Zařízení pro pohybovou rekreaci lze rozlišovat do mnoha skupin, základním rozdělením je:

- indoor – uzavřená zařízení : tělocvičny, haly, kryté bazény, sauna, domov
- outdoor – otevřená zařízení: stadiony, travnaté plochy, dětská hřiště, dvorce, hřiště, lyžařská střediska, turistické stezky, vodní plochy
- jednoúčelová zařízení x víceúčelová zařízení
- zařízení patřící organizaci, městu , obci x soukromá zařízení
- sezónní x celoroční
- s hygienickým zabezpečením x bez hygienického zabezpečení

Struktura zařízení by měla tvořit přiměřeně hustou síť svým zaměřením vyhovující potřebám obyvatelstva včetně dostupnosti. Z hlediska využití lze rozdělit tato zařízení na:

- veřejně přístupná - po úhradě vstupného nebo zdarma je může využívat kdokoli (hřiště, koupaliště, sjezdovky, bazény, turistické trasy...)
- omezeně přístupná – slouží pro evidovaný okruh účastníků (klub, sdružení, škola)
- kombinovaná – ve volných časových intervalech, kdy není vstup omezen jsou využívána veřejností (školní tělocvičny, bazény,...)

Z hlediska dostupnosti zařízení je v ČR z 1/3 pravidelně sportující veřejnosti uspokojeno asi 15% obyvatel, kteří jsou většinou členy nějaké organizace, 2-3% zájemců pak akceptuje výši částky, kterou si pobyt v zařízení hradí sami.

Pohybové aktivity všedního dne – neorganizovaná TV

Vývoj zařízení pro pohybovou rekreaci

Jedním z důvodů, proč lidé necvičí je nedostatek zařízení pro pohybovou rekreaci. Snaha vytvářet podmínky pro rekreaci se objevuje už ve starověkém Řecku, kde se úzce spojovala tělesná kultura se vzděláním, filozofií a uměním. **Gymnasion** byla zpočátku nekrytá plocha pro cvičení, později doplněná polokrytou sloupovou chodbou pro běh za nepříznivého počasí. Obdélníkové dvorce obklopené kolonádami s hyg. Zařízením, prostory pro výuku nebo kulturní účely se nazývaly **palestry**. Dobře známé jsou Řecké stadióny, určené pro sport i umění, posvěcené mírovou myšlenkou. Stadión v Olympii měl kapacitu 40 000 diváků.

V Římě se kromě staveb pro podívanou na sport (Circus maximus pro 200 000 diváků) budovala zařízení pro pohybovou rekreaci vyšších společenských vrstev. Největším takovým zařízením jsou stále ještě zachovalé **Caracallový termy** z roku 211 př.n.l., které měly celkovou plochu 12ha, vlastní budova pak rozměry 111 x 215m. V budově byly bazény, prostory pro cvičení, hygienická zařízení, knihovny, čítárny a jídelny. V nekryté části byl stadión s hledištěm, plochy pro rekreaci s parkovou úpravou.

Na antických stavbách byla důležitá snaha o harmonický rozvoj osobnosti a formování ducha i těla stejnou měrou v souladu. K tomu přispívala především architektura staveb **srovnání – s dneškem**

Vývoj a stav zařízení v ČR

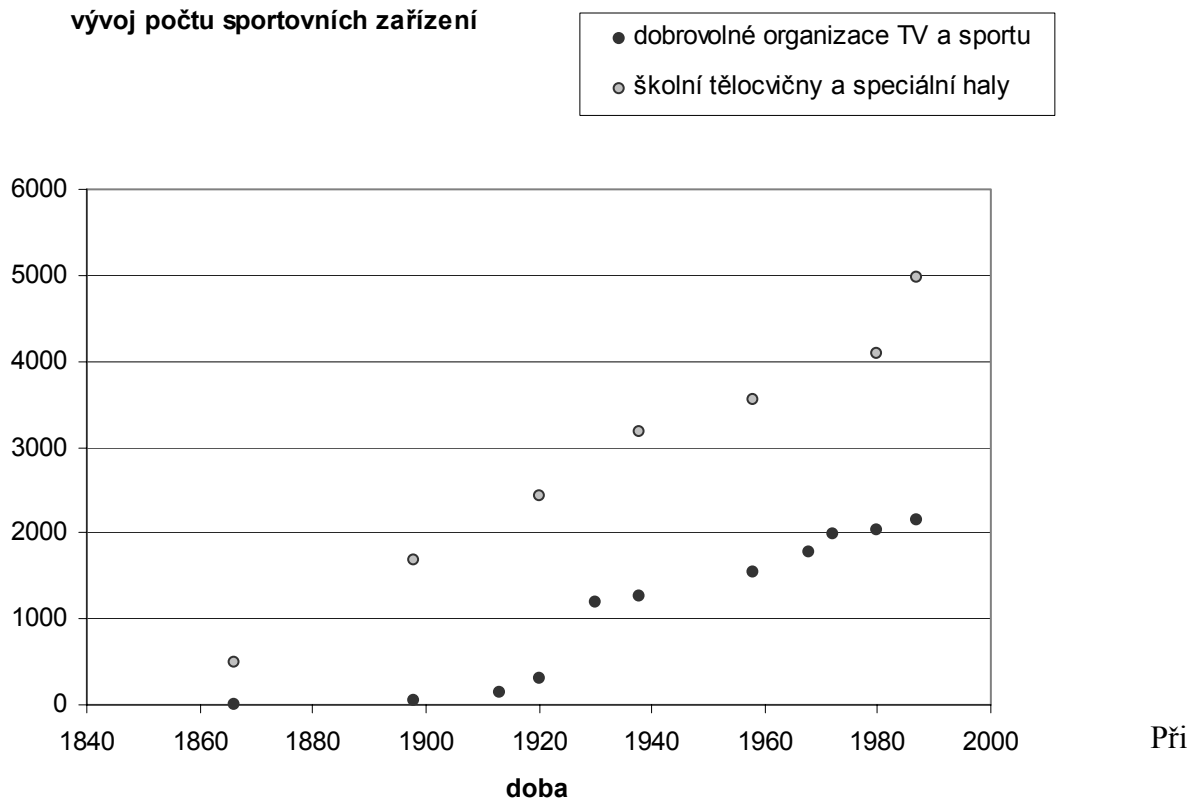
Základna tělovýchovných a sportovních zařízení (dále jen TVSZ) se buduje v ČR od poloviny 19. století. Paralelně byla budována zařízení školní a spolková zařízení (Sokol), v menší míře komunální zařízení, která byla majetkem města či obce (lázně, cvičiště, stadióny)

Po roce 1948 se výstavba řídila centrálně pomocí limitů. Tyto limity dostával ČSTV, potažmo státní podniky, které se mohly sdružovat. Počet zařízení ve vlastnictví ČSTV postupně narostl až do 2/3 podílu všech sportovních zařízení, čemuž napomohly i akce s brigádnickou spoluúčastí občanů, známé pod označením „akce Z“. Tělovýchovné jednoty se tak po roce 1989 musely vypořádat s problémem vyvlastněných pozemků, na nichž bylo zařízení postaveno a které měly být navráceny nejen soukromým osobám, ale i obci či městu.

V současnosti převládá budování jednoúčelových staveb pro výkonnostní a vrcholový sport bez komerčního využití, popř. školních zařízení, které však široké veřejnosti prioritně neslouží. Celková podpora státu prostřednictvím MŠMT na budování nových zařízení a veřejně dostupných sportovišť činila v roce 2000 pro 40 měst ČR 40 mil. Kč

Obecně je stav zařízení v ČR špatný. Jak je vidět z tabulky, většina hal a tělocvičen byla vybudována v letech 1870-1945.

vývoj počtu sportovních zařízení

srovnání základních statistik s EU je množství materiálně technické základny nedostačující. V západní Evropě jsou 2/3 zařízení ve vlastnictví obce, ve Švýcarsku jsou zařízení, která vlastní obec, město zdarma pronajímána tělovýchovným organizacím a spolkům.

rok	dobrovolné organizace TV a sportu	školní tělocvičny a speciální haly
1866	1	491
1898	55	1684
1913	142	
1920	292	2433
1930	1196	
1938	1262	3165
1958	1538	3553
1968	1770	
1972	1993	
1980	2038	4086
1987	2148	4983

Ekonomika provozu sportovních zařízení

Při provozu sportovních zařízení většinou nejde o ziskovou záležitost, je důležité všimnout si faktorů, které ovlivňují provozuschopnost zařízení:

- akční rádius stavby, který je dán:
  - počtem obyvatel a hustotou osídlení
  - preferencí poptávky
  - charakterem zástavby a urbanistickým řešením okolí
  - docházkovou vzdáleností (optimální je do 15 ti minut)

- spádovými poměry – velikost, vzdálenost od konkurence
- další faktory, které ovlivňují ekonomiku provozu TVSZ
  - klimatické podmínky
  - celoroční nebo sezónní provoz
  - vlastnictví pozemku
  - možnost komerčního využití
  - typ zařízení – variabilita, víceúčelovost

Z výzkumů vyplývá (Novotný, 1990,1992), že nejvíce ztrátové jsou TVSZ s celoročním provozem: kryté plavecké bazény, tělocvičny a sportovní haly, umělé ledové plochy